

Ábyrgdarblaðstjóri: **Jan Müller**
Fyrirtakssjóni: **Krisjan Dahl**
Ljósmyndari: **Kalmar Lindenskov**

Blaðfólk: **Randi Jacobsen - Dagny Joensen - Tórfinn Smith - Hilmar Jan Hansen - Justinus Eldesgaard**

Útgevandi: **P/P Sosialurin**
Uppseting: **P/P Sosialurin**
Prent: **P/P Pressan 1981**

Bústaður: **Argjavegl 26 Argjum**
Telefon: **11820**

Postadr.: **Postsmoga 76 110 Tórshavn**
Telefax: **14720**

Okkum tørvar sakligt og kritiskt orðaskifti um frágreiðingarnar

LOKSINS er greitt, at danski forsætisráðharrin hevur tikið seg um reigg til at koma á vitjan í Føroyum. Poul Nyrup Rasmussen kemur til Føroya mánakvöldin 2. november, men fer longu avstað aftur fríggjadag. Tvs. at hann stegdar her í ein dag. Betri seint enn ongantíð verður tikið til og onkur vil kanska eisini siga, "betri stutt enn als ikki." Vit kunnu so bert fegnast um, at tað hevur eydnast at sannføra forsætisráðharran um, at tað kann gagna øllum pørtum kemur hann henda vegin. Nú vil onkur helst spyrja, hví vit á hesum stað eru so ambráð at fáa danska forsætisráðharran til Føroya! Til hetta er at siga, at tað er hann, sum fyrst og fremst stingur út í kortið komandi politikkin hjá donsku stjórnini mótevís Føroyum. Hóast hann hevur sínar føstu ráðgevarar og heldur seg til tær ymsu frágreiðingarnar, sum serstakliga hansara egnu embætismenn gera, so hevur tað ómetaliga nógv at siga, hvussu ein sjálvur sær og fólki stóðuna í Føroyum, og hetta kann best fyrri ikki at siga bert gerast við sjálvur at hava verið á staðnum og við egnum eygum og oyrum uppliva landið og fólkið.

TAD tókist annars sum, at hetta bert er ein "forsmækkur" uppá eina størri vitjan seinni. Men tað er greitt, at henda stutta vitjanin kann fáa stóran týdning fyrri teir ikki minni týðandi samráðingarnar, sum verða í Keypmannahavn í sama mánað millum landsstýrið og donsku stjórnina. Komandi samskipti við ríkismyndugleikarnar fer at fáa sera stóran týdning fyrri tær avgerðir, ið skulu takast um Føroya lagnu komandi tíð. Tá danska stjórnin hevur og fer at hava so stóran

leiklut í fleiri av hesum avgerðum meta vit tað ógvuliga umráðandi, at danir kenna stóðuna í Føroyum til fulnar. Partur av grundarlagnum higartil hjá donsku stjórnini og fólkinginum at skilja stóðuna í Føroyum hevur fyrri stóran part verið ráðgevingin frá ymsum embætismannanevndum, her serstakliga Ráðgevandi Nevndini. Harumframt kunnu nevast teir mongu frágreiðingarnar - frá henni hjá bygnaðarnevndini á sinni og til nú Gørtz-frágreiðingina. Vit eiga so heldur ikki at gloyma vitjanina hjá politisku og búskaparligu nevndini hjá danska fólkinginum, ið var her nakað herfyri.

MEN hvat eru so tær mongu frágreiðingarnar verdar kundi verið spurt. Og hvønn týðning hava tær fyrri avgerðir, sum verða tiknar bæði av føroyskum og donskum politikarum! Tveir ungir føroyingar, sum lesa á lærda háskúlanum í Roskilde, hava havt fleiri áhugaverdar greinar í føroysku bløðnum í hesum sambandi og nú seinast leygdagdin. Í drúgvri grein víðgæra teir tær mongu frágreiðingarnar við serligum atlit til seinastu frágreiðingina, nevniliga hana frá Gørtz-nevndini. Lat tað verða sagt beinanvegin, at tað er slíka kritikk og sakliga víðgerð, ið tú leingi hevur sóknast eftir í fjølmíðlunum her heima. Sjálvandi hava fjølmíðlarnir ein týðandi leiklut í so máta við at almannakunningera frágreiðingarnar umframt at fáa víðmerkingar til tær. Men tað hevur víst seg, at vanligi føroyingurin - og her ikki minst tey mongu, sum hava nomið sær størri kunnleika gjøgnum útbúgvingar í øðrum londum - hevur sera torført við at koma fram við sínum meiningum. Hvar eru okkara egnu búskaparfróðingar spyrja teir báðir útisetarnir og finnst at, at eitt nú føroyskir búskaparfróðingar lata so lútið við seg koma, tá just mál, sum teir hava

kunnleika til, verða umrødd í teim ymsu frágreiðingunum. Hesum kunnu vit bara taka undir við. Og hetta er eisini nakað, ið vit á hesum stað hava sóknast eftir aftur og aftur: hvar er føroyingurin í tí almenna orðaskiftinum!

TÍVERRI hava vit føroyingar í alt ov stóran mun lyndi til bara at gloypa øllum rátt, sum teir ymsu útendisku fróðingarnir koma við - ella vit rætt og slætt vísa øllum aftur, tá tað ikki just hóvar okkum. Tann sakliga og kritiska víðgerðin manglar, og tað er hetta teir báðir vísa á. Og tað er m.a. hon, sm skal slóða fyrri skilagóðum og røttum avgerðum á tingi og í landsstýri. Ístaðin fyrri síggja vit, at politikkurin, sum ríkin hevur verið, antin rætt og slætt er avrit av serfróðingatilmaðum ella gongur teimum beint ímóti. Víðgerðin og til-laganin til okkara umstøður og til okkara tíð manglar næstan altíð.

TEIR báðir útisetarnir finnst í greinini harðliga at seinastu Gørtz-frágreiðingini. Hon er alt ov einoygd og snæverskygd og fer als ikki inn til sjálva rótina. M.a. avmarkar nevndin seg bert til at víðgæra eitt ávíst tíðarskeið. Hon fer rætt og slætt ikki nógv djúpt til verða. Tí verða niðurstøðurnar eisini harestir eitt nú niðurstøðan um, at neyðugt er at fólki flytur av landinum. Tað kundi verið so nógv at sagt her, men vit vilja bert við hesum takka teimum báðum útisetunum fyrri teirra sakliga íkast til orðaskiftið um Føroya framtíð. Vónandi fara tit ikki at gevast við hesum. Og vit fara eins og teir at heita á føroyingar um í nógv størri mun at stiga fram og geva sítt íkast til orðaskiftið um so týðandi spurningar.

EISINI ein byggifróðingur hevur áhugaverda grein í Dimmalætting leygdagdin. Hann finst somuleiðis at ser-

fróðingunum, sum skriva frágreiðingar um stóðuna í Føroyum og vísir á, hvussu stóra ábyrgd hesir hava. Her trívur hann serliga í leiklutin hjá Ráðgevandi Nevndini og formanni tess Erik Bonnerup. Hann vísir á, hvussu stóra ábyrgd ein maður sum Bonnerup í veruleikanum hevur fyrri lagnu Føroya og biður Bonnerup um at hugsa seg væl um, áðrenn hann ráðgever arbeiðsgevara sínum forsætismálaráðharranum. Rithøvundin heldur, at Føroyar eru so illa fyrri, at tað ber ikki til bara at fremja einfaldar skrivaborðsloysnir. Landið er at sammeta við at sjúkling, sum er við at doyggja og sum í hevur brúk fyrri veruligari hjálpi, og her sipar hann m.a. Marchallhjálpina, ið varð latin londum eftir 2. heimskrígg, londum, sum vórðu so illa fyrri, at okkurt heilt óvanligt mátti gerast.

TAD er greitt, at spurningurin um at fáa Føroyar á fótur aftur er ikki einfaldur at svara. Tað finst ikki nøkur patentloysn. Og tað er eisini greitt, at tað gerst einki uttan at bæði føroyskir og danskir myndugleikar samstarva. Tí er tað sera týðningarmikið, at vit fáa eitt sakligt og kritiskt orðaskifti um allar hesar spurningar. að er ov seint vil onkur siga. Møguliga er sannleiki í tí, men vit mugu kortini trúgva upp á, at tað framvegis eru vónir. Vit føroyingar mugu lurta eftir, ívart aðrir siga um okkum, men vit eiga eisini at víðgæra hetta aðrir siga og skriva við kritiskum brillum. Um somu tíð eiga vit at taka í egnan barm og seta kikaran á okkara egnu. Tað merkir m.a. at vit sjálvi hava dirvi til at víðgæra mistøk og læra av hesum mistøkum. Og út frá hesum koma við einum útspæli. Vit kunnu í hvussu so er ikki loyva okkum at krevja nakað av øðrum, um vit ikki eisini sjálvi eru tilreiðar at fremja skilagóðar og neyðugar broytingar.

SOSIALURIN

Petur Martin Glerfoss, ommubeiggi

f. 19. september 1908 – d. 5. juli 1994

Standi her við vundeygað og hyggi yvir móti Tunguhús-unum. Síggi so týðuliga Petur Martin ommubeiggi koma út úr verkstaðnum í mynstrutari hvítari og morreyðari troyggju, keppi, styvlum og arbeiðsbuksum. Lætur hurðina varisliga aftur, steðgar á, hyggur at luftini, áðrenn hann stingur hendurnar í lomma og fer síðiliga oman gjøgnum trappurnar – eftir gøtuni gjøgnum prýðiliga urtagarðin, sum Hansa og hann lögdu so nógvur kreftir í. Um eina løtu vænti eg hann at koma inn á gólvíð eitt lútið rend á veg út til Oslu ella niðan til Jonhard. Eitt stutt fryntligt prát – altíð áhugavert – eitt smil, eina skemtisøgu og so útaftur »Takk fyrri vælsignaðu tit, vit síggjast«. Kanska fær hann ein teniunn ella eitt

súrepli – ofta einki; men hugni er altíð uttan um hann. Rúmið gerst líkasum stórrí og fjálgari, har hann er.

Men nei, hesaferð kemur hann ikki. Hesaferð var tað bert ein týðulig mynd úr minnum. Ommubeiggi er farin við øllum sínum praktfulla væsen og verumáta, øllum sínum frásagnum, royndum og góðlyndi. Saknurin er alstórvur her norðuri í Mikladali. Hjá okkum, sum ikki náddu at kenna og minnast Absalon-abbu, hevur Petur Martin ommubeiggi altíð havt ein heilt serligan týðning. Við honum fingur vit innlit í teirra stríð og strev á ungum árum, og frásagnir um ein hóp av lutum og fyrbrigdum úr gerandislívinum tá.

Ommubeiggi fekk teg altíð at føla, at tú vart nakað

serligt. Altíð hevði hann tíð til eitt prát, barnakærur sum fáur og elskaði lívið. Góður í ráðum tá – næstan líkamikið hvat – skuldi fáast frá hondum. Áhugin, hann sýndi, nú vit bygdu her norðuri, var heilt rørandi. Á Toybilskeldu varð bygd samstundis, og ommubeiggi gekk upp í hetta við lív og sál. »Her fer at verða so gott millum húsini bæði«, segði hann altíð, og tað fer tað eisini – ikki minst honum fyrri at takka.

Útróðrarmaður var hann fult og heilt. Ein ótømandi kelda av vitan og royndum um sjólvívið. Ein sonn leksikon um streym, ættir, mið og íður. Tað er heilt óhugnaligt at hugsa sær, hvussu nógv er mist av kunnleika við honum.

Ommubeiggi var eitt stórt, ediligt menniskja, og

tað er við sorgblíðni, vit mugu víðgæra, at vit ikki kunnu uppliva fleiri hugnaligar løtur saman við honum. Hann var sum ein unglingi í sinn og skinn til tað síðsta. Til 80 ára føðingardagin fekk hann eftir ynski eitt jarnbrot til gávís, so hóast hann var 85, nú hann doyði, væntaðu vit at hava hann ímillum okkum leingi afturat.

Nú er myrkt heimi í Tungu; men minnini um teg fara vit altíð at varðveita sum ein dýrgrip.

Hvíl í friði, ommubeiggi!

Vit í Janusarstovu

